

Perillosa història

En el seu llibre descriu diferents tipus d'apropiació i fins i tot de tergiversació de la història del País Valencià promogudes per diversos sectors polítics. Aquest ús interessat de la història és inevitable?

—En una matèria com la història, en la mesura que com a objecte d'estudi té la societat i aquesta és molt complexa, l'anàlisi és molt complicada i és inevitable, normal i fins i tot bo, que hi haja diferents punts de vista segons els historiadors. Però no és el mateix un punt de vista que una manipulació. Quan s'arriba a un nivell de falsejament i de politització exagerada entrem en un plantejament incorrecte. Es pot comparar amb el periodisme; intenta ser objectiu, però segons el diari és inevitable que hi haja diferències de tractament de la notícia, i això és lícit. En la història, bon punt tries un moment determinat o un punt de vista determinat, ja has fet una tria ideològica. El que ha de fer l'historiador és mantenir un mètode que permeta verificar el que diu i tractar de buscar l'objectivitat; encara que això no vol dir imparcialitat. Jo puc estudiar la Guerra Civil de manera objectiva però no sóc imparcial, tinc les meues simpaties per un bàndol o per l'altre.

—*És a dir, que el punt de vista no està renyit amb el rigor.*

—No necessàriament. S'ha de poder contrastar el que es diu amb les fonts. Hi ha aspectes de la història que són opinables i que generen controvèrsies entre els estudiosos, i d'altres que són científicament demostrats i inamovibles. En el cas de la història medieval, per exemple, no pot discutir-se la importància de l'aportació catalana en la repoblació del País Valencià. Si això ens fa catalans ara o no, és una qüestió política opinable, però no es pot negar ni la importància de la població repobladora ni la catalanitat de la llengua.

—*El currículum escolar dels anys 60 i 70 està aclaparadorament dominat per la història castellana. Però, malgrat això, encara hi ha una consciència nacional alternativa, al Principat sobretot, però també al País Valencià i a les Illes. Per quins camins ens arriba la història al marge de l'escola?*

—Josep Fontana deia que a finals del segle XIX es va crear una mitologia catalana alternativa a l'oficial espanyola. Hi ha un treball d'erudició i d'ensenyament universitari al marge de la universitat, en la societat civil. Primer durant la Renaixença i després de manera més

Pau Viciano (Castelló, 1963) ha proposat amb 'La temptació de la memòria' (Premi Joan Fuster de 1996) una revisió sobre la manipulació de la història. Ben amanit d'exemples, basats en les interpretacions de l'edat mitjana valenciana, el llibre demostra que poques vegades els erudits són, políticament, innocents.

clara amb l'inici del catalanisme polític, que crea unes estructures que difonen la història; sobretot a través de la literatura popular i el teatre. Una història potser excessivament nacionalista i no sempre objectiva, però que crea una mitologia i una visió alternativa a la història oficial i castellanitzant. Al País Valencià hi ha un situació similar amb la Renaixença, que reivindica un particularisme valencià. No és polític, no és nacionalista, però sí que hi ha almenys un particularisme, per exemple amb la reivindicació de Jaume I davant del Cid.

—*Els nacionalismes amb un estat com el francès o l'espanyol han utilitzat a bastament els mites, com Don Pelai o Napoleó; aquests "mites" són necessaris per a la formació d'una consciència nacional, o poden ser perillosos?*

—És un problema molt delicat. D'entrada s'ha de rebutjar el mite com a totalitarisme, en el sentit que t'obliga a seguir una determinada tradició. No es pot dir, per exemple: com que el rei Jaume I va fer el regne de València i era català, tots som catalans; ni tampoc: com que va fer un regne independent de Catalunya, no hi tenim res a veure. Els dos discursos són simples. Una altra qüestió és que, amb molta prevenció, alguns personatges puguin ser referents per a conèixer la nostra història. Però sempre caminem per un fil perillós. Per això el nacionalisme, encara que siga defensiu, té una vessant fosca, i hem de ser vigilants.

—*La utilització dels mites respecta algun criteri històric?*

—Generalment no. Podem veure Jaume I com a símbol del nacionalisme valencià, però també va ser reivindicat pels falangistes.

—*De quina manera formen part els historiadors de les estratègies polítiques dels estats?*

—En ocasions tenen un paper molt important. En el cas del País Valencià o l'estat espanyol, no han tingut mai la importància que han tingut per exemple a França. Després de la derrota de la guerra franco-prussiana i la incorporació d'Alsàcia i Lorena a Alemanya hi ha un crisi d'identitat molt forta i aleshores hi ha una crida oficial a la formació d'historiadors perquè escriguen llibres o per inflamar la joventut francesa amb l'amor a la pàtria. Eren llibres nacionalistes en un sentit molt negatiu.

—*Vistes les decisions dels partits polítics valencians pel que fa als símbols i l'ambigüitat dels plans d'ensenyament, sembla que al País Valencià els historiadors no han tingut molt d'èxit com a assessors.*

—Ací hi ha dos nivells. D'una banda, la qüestió científica. Jo crec que la historiografia va-

"No hi ha cap revisió historiogràfica de talla contraposada a Fuster en allò que té de fonamental Fuster: la catalanitat original del país."

lenciana ha progressat molt en els últims anys i es troba en un nivell científic comparable al de qualsevol altre país, però de l'altra també s'ha incrementat el nivell de manipulació. Una part de la culpa és nostra, dels historiadors, que potser no ens hem preocupat d'arribar a la societat. I també hi ha la manipulació descarada de la història que han fet amplis sectors de la dreta. I amb això han creat un dèficit democràtic en aquesta societat perquè determinades vertitats històriques no es poden expressar sense perill.

—Quina hauria de ser la relació entre els historiadors i els poders polítics?

—Jo crec que en aspectes clars i consensuats pels historiadors, com per exemple la senyera, que ja demostrà Pere Maria Orts que només rep la franja blava a mitjan segle XIX i que, per tant, la que ara és oficial no és la històrica, sí que hauríem de tenir una influència sobre els polítics. Quan es fa un planificació de medicina imagine que es respecta el que diu la ciència mèdica, és el mateix cas.

—La historiografia pot ser un element important per desactivar el "conflicte valencià"?

—És bàsic. És necessari difondre la història valenciana, sense mistificacions, la que accepta la comunitat científica; i el mateix cal fer amb la llengua. Probablement, com que això és una excusa per al conflicte polític, tornaria a esclatar per altres vies, però hauríem guanyat un espai de llibertat. I al conjunt de l'estat, encara és més evident. Tota la incomprensió que hi ha respecte a Catalunya o al País Valencià prové de l'ocultació de la història particular. La creació de l'estat prové d'una expansió de Castella i no d'una "línia natural" que culmina amb els Reis Catòlics, com encara creu molta gent.

—Els canvis polítics immediats, les victòries d'un partit o un altre en les eleccions, poden condicionar la tasca dels investigadors?

—Evidentment, en la recerca, el finançament no és un problema menor i bona part prové de fonts oficials. Afortunadament, la Universitat té una autonomia forta, però el que sí que es veu limitat és la possibilitat de publicació. La Universitat no té diners per fer-ho i una història que no es publica és morta. Ací sí que hi ha una selecció; i per exemple la política de l'Ajuntament de València és molt clara: ha potenciat els llibres ahistòrics sobre l'origen de la llengua. O el Consell Valencià de Cultura, que publica una de calç i una altra d'arena. Però no per fer compatibles diferents corrents històrics, sinó per acontentar altres interessos. Publiquen treballs correctes al costat de coses marcianes.

—L'antifusterianisme, sembla, no respon a diferències de criteri científic; Fuster ha rebut alguna crítica seriosa?

—Parlant de l'edat mitjana, que és la que jo conec millor, es pot criticar a Joan Fuster que basava el motor de la història valenciana en l'oposició entre la noblesa i la monarquia, les ciutats i els poders feudals, i s'oblidava del camperolat, que és la classe social més important. Però crec que no hi ha hagut cap revisió historiogràfica de talla que pugui ser contraposada a Fuster en allò que té de fonamental Fuster: la catalanitat original del país. I és més, en els treballs en curs apareix que el nombre de pobladors catalans és encara major del que es pensava. En la *Crònica de Jaume I* apareix l'alta noblesa aragonesa, però en altres fonts apareixen un gran nombre de petits cavallers catalans que fins ara no havíem tingut en compte.

Jordi Sebastià